

Koning Willem III

legt basis voor eerste overkoepelend orgaan van De Nederlandsche Scherpschutterijen

Pluymakers werpt daarmee een nieuw licht op de ontstaansgeschiedenis van de KNSA. Tot nog toe werd ervan uitgegaan dat eerst op 15 juni 1890 de vereniging van Nederlandsche Scherpschutters was opgericht, de datum die ook voor het eeuwfeest van de KNSA is aangehouden. Volgens de (eerder) bekende stukken waren het mr. W.K. baron van Dedem, burgemeester van Hoorn, lid van de Tweede Kamer en van 1891 tot 1894 minister van Koloniën in het kabinet Tienhoven-Tak van Poortvliet en jonkheer mr. D. Akerlaken, lid van de Eerste Kamer die de initiatiefnemers tot de oprichting zouden zijn geweest. Beiden vermaakten zich met het 'juist schieten' in de in Hoorn gevestigde schutterij St. Sebastiaan onder de slogan Het middelpunt ten doel. De heer W. Wanting, gemeentesecretaris in Hoorn, zou de eerste voorzitter zijn geweest.

32 jaar eerder

Uit het onderzoek van Pluymakers blijkt dat de Nederlandsche Scherpschutterij al 32 jaar eerder het levenslicht zag. In Utrecht en dat Koning Willem III de eerste beschermheer was. Hij toonde, vooral aan het begin van zijn regeerperiode (1849 tot 1890), een onmiskenbare belangstelling voor de schietsport. Nadat hij in 1849 reeds de handboogschutters voor een wedstrijd op Het Loo had ontvangen, volgden in 1851 ook de scherpschutters. Aanvankelijk zouden de wedstrijden voor handboog- en scherpschutterijen plaatsvinden in juni 1850, maar aan het begin van die maand overleed de tweede zoon van de koning, prins Maurits.

Met zijn belangstelling voor de schietsport heeft Koning Willem III de basis gelegd voor het verenigen van de Nederlandse scherpschutterijen in een overkoepelend orgaan, de Nederlandsche Scherpschutterij, die in 1858 het daglicht zag en die beschouwd kan worden als voorloper van de KNSA. Tot die conclusie komt Jo Pluymakers uit het Limburgse Beek in zijn onderzoek naar de historie van de handboogschutterijen. Bij het nagaan van de contacten tussen de boogschutters en Koning Willem III ontdekte hij ook tal van gegevens die betrekking hebben op de scherpschutterijen.

Jonkheer Henry Marie Mollerus, kamerheer van de koning, die belast was met de organisatie van de wedstrijden, was zelf een fervent scherpschutter bij de Haagse scherpschutterij Le Petit St. Hubert. Dertien scherpschutterijen hadden zich bij hem opgegeven voor het 'Koninklijk concours' van 1851.

Dertien scherpschutterijen

Die dertien scherpschutterijen (met soms zeer fraaie namen) waren: Groot St. Hubertsgilde ('s-Gravenhage), Tref het Doel (Amsterdam), Le Petit St. Hubert ('s-Gravenhage), Mik wis, en schiet niet mis (Arnhem), Oefening en

Deel van de op 31 mei aan Koning Willem III verzonden brief waarin melding wordt gemaakt van de oprichting op 13 mei in Utrecht van het overkoepelend orgaan, de Nederlandsche Scherpschutterij, en de samenstelling van het bestuur staat vermeld. In de brief wordt de koning gevraagd het beschermheerschap op zich te nemen.

gekomen en heeft zich een' Nederland'sche Scherpschutterij
geconstitueerd, volgens het daarbij gevoegde reglement, en een
vergadering, onlangs op den 13^{en} Mei te Utrecht gehouden.
In die vergadering zijn tot leden van het bestuur gekozen,
de Heeren C. Hoekwater President,

H. J. A. Baron van Pallandt,

H. G. J. Baron Taets van Amerongen

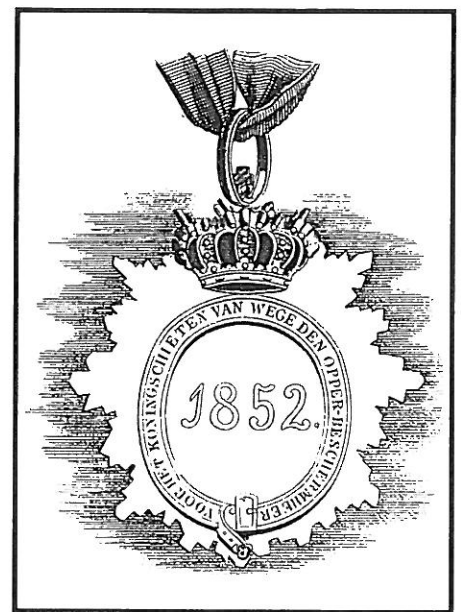
Jonkheer J. E. van Pijpe Hanneke

D. C. W. de Wilt

F. C. van Hall

en F. M. F. Gijssberts Hoofding Secretaris -
- Bureau-gemeester.

Verder is bepaald, dat het eerste concours te Utrecht zal worden
gehouden.
Omdat aan Uwe Majesteit de gunst des Nederland'sche Scherp-
schutterij eenigzins aan te duiden, zal het voldoende zijn
te vermelden, dat het ondufschietingsbureau deze vereniging
zal zijn een Orde van Lint, waaraan het Nederland'sche wapen
met de woorden *je maai oeloes* zal worden toegevoegd.
Geen worden dan ook, dat in een vereniging als deze, artikel

De medailles waar het allemaal mee begon uit de jaren 1851 en 1852, beschikbaar gesteld door Koning Willem III.

Vermaak ('s-Gravenhage), St. Hubert, het midden is ons doel (Utrecht), Diletto ed arme (Delft), Schutters Genoegen (Nijmegen), Het midden is ons Doel (Deventer), Wat g'ook doet, schiet goed (Velp), Willem III (Deventer), St. Hubertus (Zutphen) en Recreation (Deventer).

Op 27 juni 1851 was de grote dag voor de scherpschutters aangebroken. Om 10 uur 's ochtends trokken zij met hun bannieren, en voorafgegaan door muziek van het vierde Regiment Dragonders, naar de schietplaats bij paleis Het Loo. Zijne Majesteit opende de wedstrijd daarna *plechtig* zoals in de stukken te lezen staat.

Gildeprijs

Le Petit St. Hubert uit Den Haag behaalde de gildeprijs, een zilveren bokaal, die door Willem III aan de winnaar werd overhandigd. Of, zoals in het verslag uit dat jaar te lezen stond: *'Ten 3 ure na den afloop van het concours overhandigde Zijne Majesteit met een kernachtige aanspraak den gildeprijs, bestaande in een prachtig gedreven, zilveren bokaal aan Z.K. Hoogheid Prins Hendrik der Nederlanden als Beschermheer van het Genootschap Le Petit St. Hubert van 's Hage, welke toespraak door Zijne Koninklijke Hoogheid op eene gepaste wijze werd beantwoord.'*

Het team van Le Petit St. Hubert bestond uit T.T. Everard (58 pnt), H. Mollerus (57), H. Elliot (54), Nijvenheim (59) en Wassenaar Starrenburg (49). Er werd overigens op een schijf geschoten op een afstand van *'100 ned. ellen met de roos 1 1/2 ned. ellen uit den grond'*. De personele prijs, een gouden cilinderhor-

loge, ging naar schutter W.M. van Heun, lid van Oefening en Vermaak uit Den Haag. Hij scoorde 62 punten.

Daarna schoot men nog naar een houten vogel geplaatst bovenop een staak. De prijs ging naar een zekere heer Vermeer uit Deventer.

Om zes uur 's avonds werden de schutters in een feestelijk versierde tent onthaald op een uitgebreid diner, waarbij Koning Willem III van zijn aanwezigheid blijk gaf. Tal van toosten op de koning en zijn gezin, vergezeld van de nodige speeches, werden uitgebracht.

Koningschieten

In 1852 en 1854 werden nog koninklijke wedstrijden gehouden, maar die vonden niet meer plaats op Het Loo. In 1852 (inmiddels 19 deelnemende scherpschutterijen; dat hadden er 28 kunnen zijn, maar negen meldden zich te laat aan) loofde Willem III per vereniging een medaille uit voor de schutter die bij een onderling concours, koningschieten genaamd, de meeste punten wist te behalen. Met een totaal van 186 punten was A.G. baron Taets van Amerongen de beste schutter van allemaal.

Taets van Amerongen zegevierde bij de vereniging St. Hubert, het midden is ons doel uit Utrecht. Op de lijst van negentien individuele winnaars (het ging om 15 schoten) overigens ook de naam van A. van Bladel. Hij was de beste schutter van St. Blasius uit Heusden en had welgeteld 49 punten achter zijn naam staan. Bij circulaire van juni 1852 deelde jonkheer H.M. Mollerus, namens de koning mee, dat de medailles van de winnaars bij overlijden of ont-

slagname, terug moesten gaan naar de schutterij als blijvend aandenken.

Heeren Schutters

In 1854 volgde nog een scherpschuttersconours voor de gezamenlijke schutterijen, waarvoor de koning f 500,- had uitgelooft voor het vervaardigen van een zilver stuk. Dit laatste koninklijk concours vond plaats op Zomerzorg in Bloemendaal. De scherpschuttersverenigingen mochten hiervoor zes 'Heeren Schutters' aanmelden. De hoge kosten voor het Koninklijk Huis waren aanleiding voor stopzetting van deze wedstrijden. De thesaurier van de koning had in december 1853 bij Willem III aangedrongen op afbouw van deze concoursen.

Jaarboekje 1855

Met zijn belangstelling voor de schietsport heeft Koning Willem III de basis gelegd voor het verenigen van de Nederlandse scherpschutterijen in een overkoepelend orgaan: De Nederlandse Scherpschutterij. In 1855 zag, als uitvloeisel van de wedstrijden, al het eerste *'Jaarboekje voor Nederlandsche Scherpschutters'* het licht (kosten f 2,00). Daarin ook de verslagen van de verschillende door Willem III uitgeschreven wedstrijden. De redactie was in handen van dr. F.M.T. Gijsberti Hordenpijl en C.C. Cox, kapitein der artillerie.

In 1858 volgde de oprichting van De Nederlandsche Scherpschutterij, de eerste officiële bundeling van schietsportverenigingen in Nederland. Een voorname dat overigens al in 1856 bestond

bij de leden van het Scherpschuttersgilde de Ridderlijke Confrérie Diletto ed arme. (...) *'hebben sedert eenen geruimen tijd den wensch geuit dat de verschillende Scherpschuttersgilden in Nederland mogten uitmaken één ligchaam, waarvan het doel zoude zijn het vormen van eenen broederlijken band en het aankweeken van theoretische en practische kennis van vuurwapenen.'*

13 mei 1858

Op 13 mei 1858 was de oprichtingsvergadering in Utrecht een feit en werd

C. Hoekwater tot president gekozen. baron Van Pallandt, Baron Taets van Amerongen, jonkheer Van Thije Hannes en de heren D.L. Welsinck, T.C. van Hall en F.M.T. Gijsberti Hodenpijl als secretaris/penningmeester compleetteden het eerste bestuur.

Een van de eerste zaken die het bestuur ter hand nam was het schrijven van een brief aan Koning Willem III. Hem werd op 31 mei van dat jaar verzocht het beschermheerschap van de schutterij op zich te nemen. Een verzoek dat hij inwilligde. De Nederlandsche Scherp-schutterij bood hem daarvoor ook een insigne aan.

Bronnen:

- * Jaarboekje voor Nederlandsche Scherpschutters, Delft, 1855, H. Koster.
- * Gemeentearchief Den Haag, verenigingsarchief Oefening en Vermaak.
- * Gemeentearchief Den Haag, verenigingsarchief Le Petit St. Hubert.
- * Gemeentearchief Delft, verenigingsarchief Ridderlijke Confrérie Diletto ed arme.
- * Koninklijk Huisarchief te Den Haag, archief van de Thesaurier des Konings.
- * Algemeen Rijksarchief te Den Haag, archief Kabinet des Konings.

